

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA

Polski Romantyzm. Konstelacje transnarodowe.

NIEMIECKIE MUZEUM ROMANTYZMU
HAUS AM DOM

FRANKFURT NAD MENEM, 21–24 PAŹDZIERNIKA 2026

Call for Papers

Romantyzm był kluczową epoką w historii polskiej kultury, a jego wpływ na naszą literaturę, sztuki plastyczne czy teatr jest zauważalny do dzisiaj. Nie bez powodu pierwszą połowę XIX stulecia i dominujące wówczas idee romantyczne uważa się za decydujące, niemal paradygmatyczne dla polskiej tożsamości kulturowej. Romantyczne kanony patronujące malarstwu, muzyce i literaturze miały i nadal mają właściwość kształtowania szeroko definiowanej „polskości” i ciągle wpływają (także poprzez politycznie motywowaną ideologizację) na budowanie zarówno wizerunku własnego Polaków, jak i utrwalanie stereotypu postrzegania nas w Europie i poza nią. Nierzadko jednak ten ugruntowany obraz „Polaka – wiecznego romantyka” napotyka na sprzeciw, chęć odcięcia się od szablonowego wizerunku, pytania o to, czy jest on dziś jeszcze zasadny i potrzebny. Choć debaty na temat polskiego romantyzmu trwały i trwać będą, wzbudzając aprobatę bądź kontrowersje, to ranga epoki, jej historycznego i kulturowego znaczenia dla Polski są niepodważalne.

Latem 2027 roku Niemieckie Muzeum Romantyzmu we Frankfurcie nad Menem zaprezentuje wystawę „Duchy wolności. Polski romantyzm i jego dziedzictwo”, przygotowywaną przez międzynarodowy zespół powołany przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Niemiecki Instytut Spraw Polskich oraz Niemieckie Muzeum Romantyzmu. Ekspozycja ma pokazać międzynarodowemu odbiorcy najbardziej charakterystyczne cechy polskiego romantyzmu, ale przede wszystkim umiejscowić go w kontekstach europejskich – głównie romantyzmu niemieckiego.

Pragniemy, aby przygotowująca wystawę konferencja łączyła prezentowaną we Frankfurcie tematykę z akademicką perspektywą widzenia polskiego romantyzmu, ze szczególnym uwzględnieniem jego ponadnarodowych wymiarów. Zasadniczym celem proponowanego spotkania ma być próba rekontekstualizacji polskiego romantyzmu w międzynarodowych dyskursach naukowym i artystycznym na temat odniesień, wpływów, zależności bądź współistnienia i wzajemnego oświeclania się polskich i obcych idei filozoficznych, wydarzeń historycznych, form i treści literackich, plastycznych i muzycznych. Szczególnie interesuje nas formacyjny dla polskiego romantyzmu związek z kulturą niemiecką, jej literaturą i filozofią, przejawiający się w różnych obszarach nauki i sztuki, żeby wspomnieć o wpływie ludoznawczych idei Johanna Gottfrieda Herdera czy *Cierpień młodego Wertera* Johanna Wolfganga Goethego na myśl i twórczość Adama Mickiewicza i innych polskich romantyków. Proponujemy także sięgnięcie do szerzej postrzeganych kodów i „kontekstów odniesienia” (niem. *Anlehnungskontext*, Niklas Luhmann), a nawet „kontekstów odrzucenia” – istotnych dla rozwoju niezależnego polskiego romantyzmu.

Mamy nadzieję, że przyjęcie w dyskursie konferencyjnym perspektywy porównawczej pozwoli na pokazanie nie tylko analogii, zależności, tradycji, ale też indywidualności, samodzielności i nowoczesności polskiego romantyzmu. Rozbiory Polski i związane z nimi panowanie obcych mocarstw czy hegemonia kulturowa, bezpieczeństwo narodu, wieloetniczna i wielowyznaniowa sytuacja demograficzna w podzielonej Rzeczypospolitej Obojga Narodów, doświadczenie emigracji, pragnienie zachowania ciągłości kulturowej – wszystkie te procesy, zjawiska i konkretne sytuacje historyczne czy społeczne miały decydujący wpływ na specyfikę polskiego romantyzmu. Dlatego też nie da się mówić o znaczeniu historii i kultury Polski pierwszej połowy XIX wieku bez nieustannych odwołań do jej międzynarodowego i międzykulturowego uwikłania, wychodzenia poza perspektywę zakładającą homogeniczność kultury narodowej.

Podczas debaty konferencyjnej proponujemy podjęcie kluczowych obszarów tematycznych z zakresu historii, literatury, sztuki. Poniższe zestawienia nie wyczerpują możliwych do podjęcia zagadnień, które jednak winny się wpisywać w jeden z czterech paneli tematycznych.

A: *Wpływy – Dyskursy – Obiekty*

- Dyskursy o polskim romantyzmie w **dialogu (i demarkacji) z literaturami i kulturami europejskimi**, zwłaszcza z kulturami państw zaborczych. Szczególnie interesują nas konstelacje polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie.
- Debata wokół kultury polskiej doby romantyzmu jako **kultury hegemonicznej**, przede wszystkim w odniesieniu do Litwy, Białorusi i Ukrainy, ale także innych grup etnicznych czy religijnych na terytorium podzielonej Rzeczypospolitej Obojga Narodów (postkolonialne ujęcia procesów zawłaszczania kultury, egzotyzującej fascynacji, inności, orientalizmu, kontreakcji).
- **Żydowskie inspiracje** i konteksty polskiego romantyzmu, głównie w wymiarze romantycznych koncepcji mesjanistycznych i projektów historycznych oraz idei diaspory (zwłaszcza emigracyjnej); także późniejsze polsko-żydowskie (postromantyczne) uwikłania przejawiające się w ruchu syjonistycznym i skłaniające się ku polskim ideom romantycznym.

B: Idee – Koncepcje – Estetyka

- Szeroko rozumiana romantyczna **semantyka narodu** w obszarze badań komparatystycznych. Proponujemy tematy z zakresu badań porównawczych leksyki związanej z takimi pojęciami, jak „naród”, „tożsamość narodowa”, „tożsamość kulturowa” wraz z jawnymi i ukrytymi mechanizmami „włączania” i „wykluczania” – także w odniesieniu do romantycznego **regionalizmu**. Naszą uwagę chcemy też skoncentrować na dylemacie pojęcia „**narodu bez państwa**”, istotnego również dla romantyzmu ukraińskiego, czeskiego i południowosłowiańskiego, ale i irlandzkiego, szkockiego czy greckiego.
- **Myśl polityczna** w epoce romantyzmu: zaangażowanie w rewolucję, irredentyzm, idee republikańskie, przemoc jako narzędzie polityczne. Splot myśli politycznej i religijnej (upolitycznienie religii, sakralizacja polityki). Szczególnie interesuje nas próba zestawienia, a może wręcz zderzenia różnych europejskich wizji romantyzmu.
- Romantyczne **porządki płci** w porównaniu międzynarodowym i międzykulturowym (w tym semantyka i praktyka męskości/kobiecości/androgynii). Proponujemy objęcie refleksją badawczą także twórczość polskich pisarek, poetek i malarek doby romantyzmu.
- Wokół nadrzędnych pojęć **estetyki romantycznej**, m.in.: wyobraźnia, fantazja, melancholia, *Weltschmerz*, *Romantische Stimmung*, natura, indywidualizm, twórca romantyczny; nurty oraz prądy artystyczne, literackie i muzyczne współtworzące porządek estetyki romantycznej; dyskusje teoretyczne, realizacja założeń romantycznych w literaturze, muzyce i sztukach plastycznych w ujęciu diachronicznym i synchronicznym (studia komparatystyczne).

C: Pokłosie

- **Następstwa** i dyskursy wokół romantyzmu i romantyków wczoraj i dziś: dziedzictwo romantyzmu – polityczne, ideologiczne, estetyczne – w drugiej połowie XIX wieku, na przełomie stuleci (niemiecki i polski neoromantyzm) oraz w wieku XX i XXI. Odniesienia do polskich dyskusji wokół dziedzictwa romantycznego; krytyczny ogląd polskiego romantyzmu w dyskursie międzynarodowym.

Językami konferencji są **niemiecki, polski i angielski**. Część konferencji będzie tłumaczona symultanicznie z języka niemieckiego na polski. Wykłady mogą być wygłaszane we wszystkich trzech językach. Organizatorzy zapewniają pokrycie kosztów podróży i zakwaterowania.

Prosimy o nadsyłanie abstraktów (maksymalnie jedna strona, 2500 znaków, biogram 500 znaków) z propozycjami tematów wykładów (25 minut) lub krótkich paneli (90 minut) z kilkoma wykładami o spójnej tematyce, prowadzonych przez jedną lub kilka osób. Niniejsze zaproszenie skierowane jest do naukowców na wszystkich etapach kariery.

Propozycje prosimy przysyłać do **15 marca 2026 r.** na adres: maj-mehrvarz@dpi-da.de i loew@dpi-da.de.

Konferencja zorganizowana we współpracy z **Niemiecko-Polskim Kołem Roboczym ds. Historii Sztuki i Ochrony Zabytków** (33. Coroczny Zjazd)

Główni organizatorzy: prof. dr Anne Bohnenkamp (Niemieckie Muzeum Romantyzmu/Uniwersytet we Frankfurcie), prof. dr Alfred Gall (Uniwersytet w Moguncji), dr Łukasz Kamiński (Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu), prof. dr Peter Oliver Loew (Niemiecki Instytut Spraw Polskich), prof. dr Magdalena Marszałek (Uniwersytet w Poczdamie)

Rada Naukowa: Prof. Dr. Alfred Gall (Uniwersytet w Moguncji), Prof. Dr. Maciej Junkiert (Uniwersytet w Poznaniu), Prof. Dr. Magdalena Marszałek (Uniwersytet w Poczdamie), Prof. Dr. Stefan Matuschek (Uniwersytet w Jenie), Prof. Dr. Monika Rudaś-Grodzka (Instytut Badań Literackich PAN), Prof. Dr. Marek Stanisław (Uniwersytet Rzeszowski), Prof. Dr. Agnieszka Lajus (Muzeum Narodowe w Warszawie), Dr. Dorota Sidorowicz (Zakład Narodowy im. Ossolińskich), Robert Kostro (Archiwum Akt Nowych w Warszawie), Dr. Paweł Rojek (Uniwersytet Jagielloński), Prof. Dr. Justyna Bajda (Uniwersytet Wrocławski), Dr. Seweryn Kuter (Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie).

Rada Programowa ds. Historii Sztuki i Ochrony Zabytków: dr Sławomir Brzezicki (Instytut Herdera w Marburgu), prof. dr Piotr Korduba (Uniwersytet w Poznaniu), dr Dietmar Poll (Instytut Herdera w Marburgu), dr Beate Störckuhl (Federalny Instytut Kultury i Historii Europy Wschodniej, Oldenburg)

Ministry of Culture and National Heritage
Republic of Poland

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Kultura inspirująca 2025-2026

KULTURFONDS
Frankfurt RheinMain

RAO
RUDOLF-AUGUST OETKER
STIFTUNG